

ПОЛІТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ ТА РОЗВИТКУ ОСВІТИ

УДК 373.5.091.8:364.68]:159.9

DOI <https://doi.org/10.33120/popp-Vol15-Year2024-149>

Дзюбенко Олена Анатоліївна

кандидат психологічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу психології спілкування,
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України,
м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-1053-2492>

[lena4716@gmail.com](mailto:lana4716@gmail.com)

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОБРОБУТУ ШКОЛЯРА СУБ'ЄКТАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Актуальність. Акцентовано увагу на необхідності підтримки соціально-психологічного добробуту школяра в системі взаємодії «сім'я – школа»

Мета статті – висвітлити результати емпіричного дослідження оцінювання суб'єктами освітнього процесу соціально-психологічного добробуту школяра, його забезпечення в актуальних умовах навчального середовища.

Методологія. Упродовж травня – жовтня 2023 року в онлайн-опитуванні взяли участь 993 респонденти Учням, їхнім батькам та вчителям було запропоновано оцінити за 10-бальною шкалою соціально-психологічний добробут школяра за визначеними на теоретичному етапі дослідження показниками. Для опрацювання емпіричних даних застосовано методи математичної статистики. Використано непараметричний Н-критерій Краскела – Уолліса, апостеріорний критерій Данна, визначено показник стандартизованого ефекту.

Результати. З'ясовано, що вчителі значно вище, ніж самі учні та їхні батьки, оцінюють соціально-психологічний добробут школярів, а саме розвиток особистісного потенціалу учнів та успішність їхньої взаємодії в соціальному середовищі школи. Найбільш виражені відмінності в оцінюванні суб'єктами освітнього процесу виявлено щодо відчуття школярами довіри у взаємодії з учителями; наявності взаємоповаги і недопустимості дискримінації в соціальному середовищі школи, розвитку здатності учнів до самоприйняття, стійкості, оптимізму та самореалізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Визначені відмінності в оцінюванні суб'єктами освітнього процесу соціально-психологічного добробуту школяра актуалізують увагу на тих аспектах його

підтримки, які потребують урегулювання та оптимізації в процесі спільної взаємодії цих суб'єктів. Результати дослідження можуть слугувати підтримкою для впровадження реформи освіти на засадах концепції Нової української школи в контексті визначення вектора партнерської взаємодії учасників освітнього процесу.

Ключові слова: добробут особистості; соціально-психологічний добробут школяра; суб'єкт освітнього процесу; суб'єктивна оцінка; взаємодія; школяр; освіта; школа.

Olena A. Dziubenko

Candidate of sciences (Ph.D), senior researcher Officer Laboratory of the Psychology of Communication,
Institute of Social and Political Psychology
of National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-1053-2492>
[lena4716@gmail.com](mailto:lana4716@gmail.com)

**ASSESSMENT OF THE SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL
WELL-BEING OF THE STUDENT BY PARTICIPANT
OF THE EDUCATIONAL PROCESS**

Relevance. Attention has been focused on the necessity of supporting the socio and psychological well-being of students within the "family-school" interaction system.

Objective. To highlight the results of the theoretical study of the socio and psychological well-being of students as a phenomenon and the empirical research assessing its provision by the participants of the educational process under current educational conditions.

Methodology. From May to October 2023, 993 participants in the educational process took part in an online survey using a Google form. Students, their parents, and teachers were asked to evaluate the socio-psychological well-being of students on a 10-point scale based on indicators identified during the theoretical stage of the research. Methods of mathematical statistics were used to process the empirical data. Non-parametric tests, including the Kruskal-Wallis H-test and Dunn's post hoc test, were applied, and the standardized effect size was determined.

Results. It has been found that teachers assess the socio and psychological well-being of students significantly higher than the students themselves and their parents do. Specifically, teachers rate higher in terms of students' personal development potential and their success in social interactions within the school environment. The most pronounced differences in assessment among the educational process participants were identified regarding students' sense of trust in their interactions with teachers, the presence of mutual respect and absence of discrimination in the school social environment, and the development of students' abilities for self-acceptance, resilience, optimism, and self-realization.

Conclusions. The identified differences in the assessment of the socio and psychological well-being of students by participants in the educational process highlight the aspects of support that require regulation and optimization in their collaborative interaction.

Keywords: well-being; schoolchildren; the subject of the educational process; subjective assessment; interaction; education; school.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Оновлена реформою система освіти спрямована на створення таких умов шкільного навчання учнів, які сприяли б формуванню у них компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві. У Концепції «Нова українська школа» (далі – НУШ) актуалізовано увагу на впровадженні особистісно орієнтованої моделі освіти, яка передбачає гуманізацію навчального процесу, реалізацію в ньому принципу дитиноцентризму, що посилюватиме бажання учнів учитися, сприятиме підвищенню їхнього добробуту в школі. Важлива умова реалізації засад НУШ – налагоджена взаємодія в системі «сім'я – школа». Відправною точкою в її становленні є визначення того, наскільки узгоджені уявлення учасників освітнього процесу щодо добробуту школяра, наскільки однаково вони оцінюють соціально-психологічний добробут дитини в актуальних умовах навчального середовища. Порівняльний аналіз оцінок учнів, їхніх батьків та вчителів дасть змогу: розширити усвідомлення того, наскільки уявлення щодо добробуту школяра дорослих відрізняються від дитячих; визначити аспекти соціально-психологічного добробуту учнів, які потребують урегулювання та оптимізації; підвищити роль сім'ї в процесі реформування освіти. Зазначені аспекти вивчали співробітники відділу психології спілкування Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України в межах теми прикладного наукового дослідження «Підвищення ролі сім'ї як носія громадської думки щодо реформування освіти» (2022–2024 рр.). Результати дослідження висвітлено в цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Добробут людини є об'єктом вивчення низки наук, провідне місце серед них посідають економіка, соціологія, психологія, філософія. Міждисциплінарний підхід щодо добробуту особистості спровокував насичену дискусію, через яку виникли концептуальні розбіжності в тлумаченні феномену і різномірні підходи до його розуміння. Науковці їх інтегрували і, об'єднавши економічні теорії із психологічними, пов'язавши об'єктивні виміри добробуту особистості із суб'єктивними, встановили, що люди живуть в об'єктивно визначеному середовищі, а їхній суб'єктивний досвід пропонує унікальну релевантну інформацію про якість життя в ньому

(Ryff, Boylan, & Kirsch, 2021; Puce et al., 2023; Western, & Tomaszewski, 2016).

Відповідно до традицій зарубіжної психології набула поширення інтегральна узгодженість гедоністичної та евдемоністичної концепцій щодо розуміння добробуту особистості. Гедоністична концепція зосереджує увагу на суб'єктивному оцінюванні людиною життя. Мірою добробуту є задоволеність життям як результат його когнітивного оцінювання на основі балансу між позитивними і негативними афектами (Diener, 2000). Евдемоністична концепція розкриває основну природу психологічного добробуту через розвиток індивідуальності людини, повноту її самореалізації, можливість ставати суб'єктом власного життя, виконувати соціальні ролі, реалізовувати особистісний потенціал, виходячи із власних психологічних потреб у цьому (Keyes, 1998; Ryan, & Deci, 2022; Ryff, Boylan, & Kirsch, 2021).

Тема добробуту особистості є цікавою та актуальною для сучасних вітчизняних науковців, які активно вивчають психологічний добробут особистості, його чинники, показники, ресурси, способи досягнення в процесі життєтворення тощо. Учені наголошують, що психологічний добробут особистості прямо не залежать від матеріальних чинників, а визначається насамперед ефективною взаємодією в значущих спільнотах; розвитком особистісних рис (самостійність, відповідальність, доброзичливість тощо), спрямованих на розкриття особистісного потенціалу; ступенем внутрішньої цілісності та самореалізації в актуальних сферах життєдіяльності (Волинець, 2019; Данильченко, 2018; Карагіна, 2018; Липецька, 2019; Титаренко, 2018).

Не оминули увагою українські дослідники і питання добробуту дитини в умовах шкільного навчання, як-от: психологічне благополуччя особистості молодшого шкільного віку (Кошмирук, 2018), сучасні тенденції вивчення суб'єктивного благополуччя особистості в підлітковому та юнацькому віці (Халєєва, 2019), психологічні чинники суб'єктивного благополуччя підлітків в умовах спеціалізованої школи-інтернату (Єзерська, 2018), емоційне благополуччя учнів у сучасній школі (Мешко, 2007), феномен благополуччя як показник розвитку особистості школяра в контексті взаємодії суб'єктів освітнього простору (Дзюбо, 2020). Увага дослідників зосереджена на визначенні вікових особливостей психологічного добробуту дітей та вивченні його зумовленості умовами шкільного навчання.

Теоретичний аналіз засвідчив неоднотайність дослідників щодо розуміння ними феномену «добробут особистості», термінологічну неузгодженість у вживанні понять «суб'єктивний добробут», «психологічний добробут», «соціальний добробут», «емоційний

добробут». У цьому сенсі для нас близькою є позиція, що «за своєю природою добробут особистості являє собою суб'єктивний феномен, який може бути оцінений лише самою людиною, залежно від її особистісних особливостей, життєвих ситуацій, соціальних умов та досвіду» (Липецька, 2019, с. 73). Запропонований ученими інтегративний підхід дає змогу вивчати добробут особистості в соціально-психологічному контексті та розглядати феномен у системі шкільного навчання.

Незважаючи на досить ґрунтовний науковий доробок учених, присвячений добробуту дитини в умовах шкільного навчання, тема видається нам недостатньо вивченою. Зокрема, наразі немає цілісного розуміння феномену «соціально-психологічний добробут школяра», не визначено критерії його оцінювання, не розкрито питання узгодженості поглядів суб'єктів освітнього процесу в його забезпеченні та необхідності їхньої взаємодії щодо його підвищення. Інтерес до вивчення зазначених аспектів проблеми сприяв дослідницькому пошуку, результати якого і представлено в цій науковій розвідці.

Мета статті – висвітлити результати теоретичного вивчення соціально-психологічного добробуту школяра як феномену та емпіричного дослідження оцінки, наданої суб'єктами освітнього процесу, щодо його забезпечення в актуальних умовах навчального середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. У результаті теоретичного аналізу визначено, що соціально-психологічний добробут дитини в школі залежать від об'єктивних (конкретних) умов здобуття освіти, задоволення психологічних потреб дитини щодо особистісного розвитку, успішності її соціального функціонування в освітньому середовищі (Дзюбенко, 2023). Мірою ефективності забезпечення соціально-психологічного добробуту є задоволеність дитини навчанням як результат суб'єктивного оцінювання нею умов здобуття освіти, взаємодії в соціальному середовищі та розвитку її особистісного потенціалу в умовах школи. Зазначені складники соціально-психологічного добробуту школяра ми розглядаємо як критерії для його оцінювання. Відповідні показники визначено з огляду на основні нормативно-правові документи галузі шкільної освіти, засади Концепції НУШ, провідні теорії добробуту особистості, обґрунтовані представниками суб'єктивного підходу. Так само критерій «Умови здобуття освіти» (безпечне освітнє середовище, дотримання санітарно-гігієнічних норм, матеріально-технічне забезпечення освітнього простору, доступ до якісної освіти) визначено на основі аналізу законодавчих документів про освіту, у яких затверджено положення про санітарний регламент, безпечні умови освітнього процесу, матеріально-

технічне забезпечення навчальним обладнанням, доступ до якісної освіти (Закон України «Про освіту», 2017; Закон України «Про загальну середню освіту», 2020; Концепція «Нова українська школа», 2016).

Критерій «Взаємодія учня в соціальному середовищі школи» (соціальна інтеграція, довіра у взаємодії з учителями, дружня взаємодія з однокласниками, соціальне прийняття) окреслено з опертям на теорію соціального добробуту (Keyes, 1998); індикатори модуля соціального добробуту (Martela, 2022); Концепцію НУШ, у якій передбачено дотримання принципів педагогіки партнерства у взаємодії учнів з учителями (Концепція НУШ, 2016); Закон України «Про освіту», у якому наголошено на повазі до людської гідності, захисті від дискримінації за будь-якою ознакою (Закон України «Про освіту», 2017, Ст. 53. п. 1).

Критерій «Розвиток особистісного потенціалу школяра» (відповідальність, самостійність, цілеспрямованість, самоприйняття, самореалізація, стійкість, усвідомленість, турбота про себе, просоціальність, оптимізм) відображає внутрішньоособистісний аспект добробуту школяра через розвиток особистісних рис та активізацію психологічних ресурсів, які забезпечують його позитивне психологічне функціонування та самореалізацію особистісного потенціалу в умовах школи. Показники критерію операционалізовано згідно з теорією психологічного добробуту як виклику позитивного психологічного функціонування та особистісного зростання особистості (Riff, 2021), індикаторами особистісного добробуту (Martela, 2022). Крім того, показники визначено з урахуванням того, що згідно із Законом України «Про освіту» головна мета освіти – «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, формування цінностей, необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству» (Закон України «Про освіту», 2017), а в Концепції НУШ визначено орієнтири щодо забезпечення особистісного розвитку учнів: запропонований зміст освіти спирається на формування компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві; орієнтація на потреби в освітньому процесі, упровадження особистісно орієнтованої моделі освіти, заснованої на ідеології дитиноцентризму; центральним в освіті має бути розвиток в учнів відповідальності за себе, за добробут нашої країни (Концепція «Нова українська школа», 2016). Внутрішньоособистісні показники добробуту є діфініційними частинами того, що для людини означає мати високий рівень психологічного добробуту. Крім того, вони пов'язані із тим, наскільки суб'єктивно добре особистість оцінює власне психологічне функціонування (Martela, 2022).

Предметом нашого дослідження є оцінка соціально-психологічного добробуту школяра суб'єктами освітнього процесу. Аналіз та порівняння оцінок учнів, їхніх батьків та вчителів щодо подібності цих оцінок дав змогу з'ясувати відмінності в їхніх поглядах щодо соціально-психологічного добробуту дитини в школі, які потребують узгодження.

Під час емпіричного дослідження учням, їхнім батькам та вчителям було запропоновано оцінити за 10-бальною шкалою соціально-психологічний добробут школяра за визначеними показниками. Експериментальну вибірку склали 993 досліджуваних, серед яких 499 учнів 5-6 класів, 334 батьків та 160 учителів. Дослідження проведено на базі закладів освіти Волинської області (Камінь-Каширський, Любешівський, Машівський ліцеї), Кушугумської гімназії «Інтелект» Запорізької області, спеціальної школи I-II ступенів № 12 та спеціалізованої школи I-III ступенів № 207 м. Києва впродовж травня-жовтня 2023 року.

Розгляньмо результати загального оцінювання суб'єктами освітнього процесу соціально-психологічного добробуту школяра (рис. 1). Отримані результати засвідчують, що більшість учасників освітнього процесу оцінюють соціально-психологічний добробут школяра на рівні вище середнього. Найвищою є оцінка вчителів (166 балів), дещо нижчою – батьків учнів (155 балів), а учні оцінюють свій власний добробут у школі найнижче (149 балів). Щоб перевірити статистичну значущість відмінностей між оцінками трьох груп досліджуваних, використано непараметричний критерій Краскела–Уолліса для незалежних вибірок. Отримані за критерієм результати дали змогу відхилити нульову гіпотезу. Отже, є статистична значуща відмінність у середніх рангах загального оцінювання суб'єктами освітнього процесу соціально-психологічного добробуту школяра: $N=35,936$ (при $p \leq 0,01$). Встановлено, що серед трьох груп досліджуваних найвище оцінюють добробут школярів учителі, а найнижче – самі діти. Проміжну позицію щодо оцінювання зайняла група батьків.

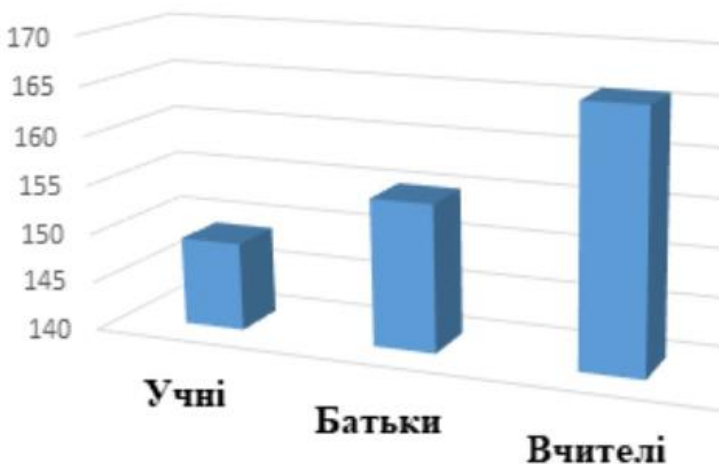

Рис. 1. Оцінювання соціально-психологічного добробуту школяра суб'єктами освітнього процесу

Застосування апостеріорного критерію Данна дало змогу з'ясувати відмінності в парних порівняннях між групами на рівні $p \leq 0,05$. Тест Данна з корекцією Бонфероні виявив статистично вищі оцінки вчителів порівняно з батьками – 98,718 ($p \leq 0,05$), у вчителів – порівняно з учнями – 154,240 ($p \leq 0,05$), батьків – порівняно з дітьми – 55,521 ($p \leq 0,05$). Показник стандартизованого ефекту ($\epsilon^2 = 0,219$) дає підстави зробити висновок про середній рівень впливу належності до групи на оцінку.

Детальний аналіз дав змогу виявити відмінності між оцінками суб'єктів освітнього процесу за окремими критеріями соціально-психологічного добробуту школяра і перевірити їхню статистичну значущість за критерієм Краскела – Уолліса (рис. 2). Оцінки суб'єктів освітнього процесу відрізняються за критеріями: «Взаємодія учня в соціальному середовищі школи» $H=45,219$ (при $p \leq 0,05$) і «Розвиток особистісного потенціалу школяра» $H=49,529$ ($p \leq 0,05$). За критерієм «Умови здобуття освіти» статистично значущої відмінності в його оцінюванні учнями, їхніми батьками та вчителями не виявлено: $H=3,179$ ($p \geq 0,05$).

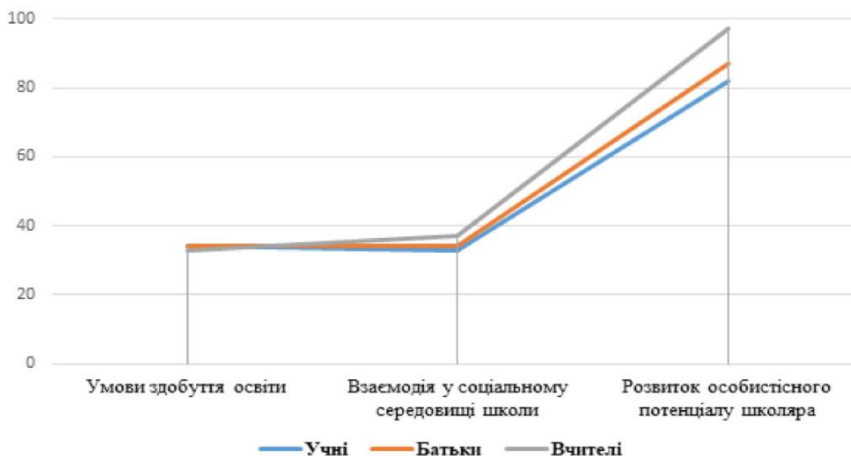

Рис. 2. Оцінювання суб'єктами освітнього процесу соціально-психологічного добробуту школяра (за критеріями)

Критерії, за якими виявлено статистично значущі відмінності в оцінках досліджуваних, були піддані більш детальному аналізу. У результаті визначено показники, оцінювання яких суб'єктами освітнього процесу відрізняється найбільше. Саме на них варто звернути увагу, коли йдеться про підвищення соціально-психологічного добробуту школярів.

Розгляньмо результати статистичного аналізу за кожним показником (табл.). Нас цікавить статистичне значення за критерієм Краскела–Уолліса, за критерієм Данна при попарному порівнянні груп та показник стандартизованого ефекту.

Узагальнюючи результати, наведені в таблиці, підкреслимо, що оцінювання соціально-психологічного добробуту школяра суб'єктами освітнього процесу відрізняється на середньому рівні стандартизованого ефекту за всіма показниками. Встановлено, що вчителі вище, ніж школярі, оцінюють відчуття учнями соціальної інтеграції, прийняття, довіри у відносинах з учителями та дружбу в міжособистісній взаємодії школярів. Оцінки дітей та їхніх батьків відрізняються щодо запобігання дискримінації, розвитку соціального прийняття в школі. Більшість батьків вважають, що в школі немає дискримінації. Водночас діти часто

не відчують у школі довіру у взаємодії з учителями та повагу до своєї особистості.

Таблиця

Результати статистичного аналізу оцінювання суб'єктами освітнього процесу соціально-психологічного добробуту школяра

Показники	Значення N	Показник стандарт. ефекту ϵ^2	Парні порівняння (тест Данна)		
			Учні-батьки	Учні-вчителі	Учителі-Батьки
Соціальна інтеграція	26,934 ($p \leq 0,01$)	,226	45,738 (,063)	129,116 (,000)	83,278 (,006)
Дружня взаємодія з однокласниками	7,176 ($p \leq 0,05$)	,228	27,230 (,0849)	52,619 (,023)	25,389 (1,000)
Довіра у взаємодії з учителями	18,693 ($p \leq 0,01$)	,235	9,645 (1,000)	104,929 (,000)	95,284 (,000)
Соціальне прийняття	67,014 ($p \leq 0,01$)	,229	58,166 (,009)	204,878 (,000)	146,412 (,000)
Відповідальність	60,577 ($p \leq 0,01$)	,229	122,153 (,000)	160,270 (,000)	38,117 (,457)
Самостійність	21,416 ($p \leq 0,01$)	,230	74,529 (,000)	92,136 (,000)	17,607 (1,000)
Цілеспрямованість	20,118 ($p \leq 0,01$)	,229	63,565 (,004)	99,645 (,000)	36,181 (,528)
Самореалізація	22,956 ($p \leq 0,01$)	,228	47,457 (,047)	118,295 (,000)	70,838 (,024)
Самоприйняття	60,973 ($p \leq 0,01$)	,224	73,361 (,001)	196,436 (,000)	123,175 (,000)
Стійкість	39,965 ($p \leq 0,01$)	,226	64,530 (0,03)	156,410 (,000)	91,880 (,001)
Усвідомлюваність	37,346 ($p \leq 0,01$)	,227	43,888 (,078)	154,630 (,000)	110,742 (,000)
Турбота про себе	41,541 ($p \leq 0,01$)	,226	3,127 (1,000)	137,822 (,000)	134,695 (,534)
Просоціальність	8,261 ($p \leq 0,05$)	,234	6,126 (1,000)	69,810 (,015)	63,765 (0,46)
Оптимізм	74,829 ($p \leq 0,01$)	,226	91,510 (,000)	212,266 (,000)	120,756 (,000)

Учителі високо оцінюють розвиток особистісного потенціалу школярів за всіма показниками, що не відповідає оцінкам самих учнів. Учителі та батьки однаково вважають, що в умовах шкільного навчання діти стають більш самостійними, відповідальними, цілеспрямованими, здатними турбуватися про себе, однак учні меншою мірою підтримують їхню думку. Водночас найнижче учні оцінили розвиток їхньої здатності до самоприйняття та самореалізації, у цьому їхня оцінка збігається з

батьківською. Відмінність групи «учні-батьки» за умови попарного порівняння в тому, що діти суттєво нижче оцінюють активізацію у них оптимізму та стійкості в подоланні життєвих труднощів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отримані результати наукового дослідження дали змогу деталізувати важливі аспекти, на які варто звернути увагу суб'єктам освітнього процесу, та порушити питання оптимізації їхньої взаємодії щодо підтримки добробуту школярів у процесі реформування освіти, ролі сім'ї в ньому. Для підвищення соціально-психологічного добробуту школярів учителям, учням та їхнім батькам насамперед варто зосередити увагу на підтримці взаємоповаги в міжособистісному спілкуванні в умовах школи, побудові взаємної довіри у взаємодії учнів з учителями, розвитку їхньої здатності до самоприйняття, самореалізації особистісного потенціалу, активізації життєстійкості та оптимізму. Зазначені аспекти, на нашу думку, є перспективними для подальших наукових пошуків. Крім того, результати проведеного дослідження актуалізували необхідність розроблення практичних засобів підтримки соціально-психологічного добробуту школярів у процесі партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу як умови підвищення ролі сім'ї щодо реформування освіти.

Список використаних джерел

Волинець, Н. (2019). *Психологічні особливості особистісного благополуччя в професійній сфері життєдіяльності*. Хмельницький: НАДПСУ.

Данильченко, Т. (2018). *Психологія суб'єктивного соціального благополуччя*. (Дис. д-ра психол. наук). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ.

Дзюбенко, О. (2023). Психологічний добробут школяра: концептуалізація феномена. *Журнал сучасної психології*, 3(30), 23–29.

Дзюбко, Л. (2020). Феномен благополуччя як показник розвитку особистості школяра в контексті взаємодії суб'єктів освітнього простору. У С. Максименко (Ред.), *Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми* (с. 59–70). Київ: Слово.

Єзерська, Н. (2018). *Психологічні чинники суб'єктивного благополуччя підлітків в умовах спеціалізованої школи-інтернату* (Дис. канд. психол. наук). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ.

Закон України «Про освіту» № 2145-VIII (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Закон України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Карагіна, Н. (2018). *Ресурси та чинники психологічного благополуччя особистості*. (Дис. канд. психол. наук). Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Одеса.

Концепція «Нова українська школа» (2016). Взято з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Кушмирук, Є. (2018). Дослідження психологічного благополуччя особистості молодшого шкільного віку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 4, 107–111.

Липецька, А. (2019). Особливості суб'єктивного добробуту переміщених осіб. *Теорія і практика сучасної психології*, 3, Т. 1, 72–76.

Мешко, Г. (2007). Емоційне благополуччя учнів у сучасній школі. *Наукові записки*, 4, 52–59.

Титаренко, Т. (2018). *Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації*. Кропивницький: Імекс-ЛТД.

Халєєва, Г. (2019). Сучасні тенденції вивчення суб'єктивного благополуччя особистості у підлітковому та юнацькому віці. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Психологія»*, 1(10), 103–105.

Puce, L., Okwen, P. M., Yuh, M. N., Okwen, G. A., Miong, R. H. P., Kong, J. D., & Bragazzi, N. L. (2023). *Well-being and quality of life in people with disabilities practicing sports, athletes with disabilities, and para-athletes: Insights from a critical review of the literature*. doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1071656

Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55 (1), 34–43. doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.34

Keyes, C. L. M. (1998). Social Well-Being. *Social Psychology Quarterly*. 61, 2, 121–140. doi.org/10.2307/2787065

Martela, F. (2022). *Personal and social wellbeing. Proposal for a repeat wellbeing module in the European Social Survey 2025*. Retrieved from <https://www.europeansocialsurvey.org/sites/default/files/2023-06/Wellbeing-module-Round-12-final.pdf>

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2022). *Self-determination theory*. *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research* (pp 1–7). doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141

Ryff, C. D., Boylan, J. M., & Kirsch, J. A. (2021). Eudaimonic and Hedonic Well-Being In: Measuring Well-Being. *Oxford University Press*, 4, 92-135. doi.org/10.1093/oso/9780197512531.003.0005

Western, M., & Tomaszewski, W. (2016) Subjective Wellbeing, Objective Wellbeing and Inequality in Australia. *PLoS ONE*, 11(10), 1–20. doi:10.1371/journal.pone.0163345

References

Danylchenko, T. (2018). *Psykhohiia subiektyvnoho sotsialnoho blahopoluchchia* [Psychology of subjective social well-being]. (Dissertation of the Doctor of Psychological Sciences). Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv. (in Ukrainian)

Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55 (1), 34–43. doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.34 (in English)

Dzyubenko, O. (2023). Psykhohichnyi dobrobut shkoliara: kontseptualizatsiia fenomena [Psychological well-being of schoolchildren: conceptualization of the phenomenon]. *Zhurnal suchasnoi psykhologii*, 3(30), 23–29. (in Ukrainian)

Dzyubko, L. (2020). Fenomen blahopoluchchia yak pokaznyk rozvytku osobystosti shkoliara v konteksti vzaiemodii subiektyvno osvitnoho prostoru [The phenomenon of well-being as an indicator of the student's personality development in the context of the interaction of the subjects of the educational space]. In S. Maksymenko (Ed.), *Psykhohichni vymiry osobystisnoi vzayemodii subiektyvno osvitnoho prostoru v konteksti humanistychnoyi paradyhmy* (pp. 59–70). Kyiv: Slovo. (in Ukrainian)

Karahina, N. (2018). *Resursy ta chynnyky psykhohichnoho blahopoluchchia osobystosti* [Resources and factors of psychological well-being of the individual]. (Dissertation of the candidate of psychological sciences). Pivdennoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushynskoho, Odesa. (in Ukrainian)

Keyes, C. L. M. (1998). Social Well-Being. *Social Psychology Quarterly*. 61, 2, 121–140. doi.org/10.2307/2787065 (in English)

Khalicieva, H. (2019). Suchasni tendentsii vyvchennia subiektyvnoho blahopoluchchia osobystosti u pidlitkovomu ta yunatskomu vitsi [Modern trends in the study of the subjective well-being of the individual in adolescence and young adulthood]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka «Psykhohiia»*, 1(10), 103–105. (in Ukrainian)

Kontseptsiia «Nova ukrainska shkola» [The «New Ukrainian School» concept]. (2016).

Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (in Ukrainian)

Kushmyruk, Ye. (2018). Doslidzhennia psykhohichnoho blahopoluchchia osobystosti molodshoho shkilnoho viku [Study of the psychological well-being of an individual of primary school age]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, 4, 107–111. (in Ukrainian)

Lypetska, A. (2019). Osoblyvosti subiektyvnoho dobrobutu peremishchenykh osib [Features of the subjective well-being of displaced persons]. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykhologii*, 3. Vol. 1, 72–76. (in Ukrainian)

Martela, F. (2022). *Personal and social wellbeing. Proposal for a repeat wellbeing module in the European Social Survey 2025*. Retrieved from <https://www.europeansocialsurvey.org/sites/default/files/2023-06/Wellbeing-module-Round-12-final.pdf> (in English)

Meshko, H. (2007). Emotsiine blahopoluchchia uchniv u suchasni shkoli [Emotional well-being of students in a modern school]. *Naukovi zapysky*, 4, 52–59. (in Ukrainian)

Puce, L., Okwen, P. M., Yuh, M. N., Okwen, G. A., Miong, R. H. P., Kong, J. D., & Bragazzi, N. L. (2023). *Well-being and quality of life in people with disabilities practicing sports, athletes with disabilities, and para-athletes: Insights from a critical review of the literature*. doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1071656 (in English)

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2022). *Self-determination theory*. *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. (pp. 1–7). doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141 (in English)

Ryff, C. D., Boylan, J. M., & Kirsch, J. A. (2021). Eudaimonic and Hedonic Well-Being In: Measuring Well-Being. *Oxford University Press*, 4, 92–135. doi.org/10.1093/oso/9780197512531.003.0005 (in English)

Tytarenko, T. (2018). *Psykhologichne zdorovia osobystosti: zasoby samodopomohy v umovakh tryvaloi travmatyzatsii* [Psychological health of the individual: means of self-help in conditions of long-term traumatization]. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. (in Ukrainian)

Volynets, N. (2019). *Psykhologichni osoblyvosti osobystisnoho blahopoluchchia v profesiinii sferi zhyttiediyalnosti* [Psychological features of personal well-being in the professional sphere of life]. Khmelnytskyi: NADPSU. (in Ukrainian)

Western, M., & Tomaszewski, W. (2016) Subjective Wellbeing, Objective Wellbeing and Inequality in Australia. *PLoS ONE*, 11(10), 1–20. doi:10.1371/journal.pone.0163345 (in English)

Yezerska, N. (2018). *Psykhologichni chynnyky subiektyvnoho blahopoluchchia pidlitkiv v umovakh spetsializovanoi shkoly-internatu* [Psychological factors of the subjective well-being of teenagers in the conditions of a specialized boarding school]. (Dissertation of the candidate of psychological sciences). Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv. (in Ukrainian)

Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»] № 2145-VIII (2017). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (in Ukrainian)

Zakon Ukrayiny «Pro povnu zahalnu seredniu osvitu» [Law of Ukraine "On comprehensive general secondary education"] № 463-IX (2020). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (in Ukrainian)